DR. JOSIP MATASOVIĆ

GROFOVSKA DIPLOMA DON JOANNES-FELIXA MUÑOZ DE AVALOS IZ GODINE 1734.

U ZAGREBU 1929.
POSEBNI OTISAK IZ „NARODNE STARINE"

DR. JOSIP MATASOVIĆ

GROFOVSKA DIPLOMA DON JOANNES-FELIXA MUÑOZ DE AVALOS IZ GODINE 1734.

U ZAGREBU 1929.
POSEBNI OTISAK IZ „NARODNE STARINE"

Dr. JOSIP MATASOVIĆ: GROFOVSKA DIPLOMA DON JOANNES FELIXA MUÑOZ DE AVALOS IZ GOD. 1734.

Tipičan nemar pozvanih faktora za sabiranje starina omogućio je, da iza razvojačenja hrvatske Vojne Granice dade podloge podvorničkoj piromaniji prema starim arhivalijama, a s druge strane doturio je strastvenim privatnim sabiračima mnogi raritet, koji dobrim dijelom ostaje onda u većini slučajeva nepristupačan naučnim svrhama. Iznimku među rijetkim našim domaćim privatnim zbirkama čini Medvedovićeva zbirka u Vinkovcima, uvijek otvorena za naučnu eksploataciju.

Nepoznate je sabiračke proveniencije u naslovu imenovana ultranobilitacijona »španjolska isprava« cara Karla VI. Adresat povelje mora da je svoj život završio u drugoj polovini XVIII. stoljeća u Vinkovcima, ili bar na teritoriju brodske graničarske pukovnije; biće da je umro bez potomaka, bez baštinika, ostavivši jedino sačuvanu »krunu svoga života« kao dokument svoga dalekog porijekla i junačkih vrlina. I nema sumnje, da je dolazak don Joannes-Felixa Muñoz de Avalos u hrvatske strane u vezi sa marquesom Perlas de Rialp.

Don Ramon de Villana marquis Perlas rodio se 1663. u Katalaniji kao sin jednog biljежnika. Počeo advokaturom, a kad je planuo rat za španjolsku baštinu (1701.—1714.) uortačio se s Prinzom Georgom von Hessen-Darmstadt,[1] koji ga poznavaše, kad je namjesnikovao u Katalaniji, da rade za austrijsku stranku protiv Filipa de Anjou. Francuska stranka uhvati među to njegovo dopisivanje i da nije 1705. Barcelona pala u ruke kralju Karlu zacijelo bi platio glavom po svršetku svoje veleizdajničke parnice. Karlu omili Perlas veoma, te postade kabinetskim tajnikom. A kada Karlo 1711. ode u Njemačku, da se carem okruni, ostavio je Perlasa kod svoje žene Elizabete, tada regentkinje, kojoj prida neko regentsko vijeće (Junta), a Perlas postane u toj korporaciji generalnim tajnikom.[2] Kraljica ga vrlo zaštićivaše.[3] Još u Katalaniji dobi naslov Marques de Rialp. Upravljajući Katalanijom vrlo se obogatio. 1710. bio je ministar u Barceloni te je intervenirao za organizaciju pučkog ustanka, a 1712. iskonstruirao je plan za ponovno osvojenje kraljevstva Valencia. Kad su Habsburgovci 1713. morali napustiti Španiju, zateče se i Rialp za pomoć i zaštitu carskom dvoru u Beču. Ne prispije skupa s kraljicom-caricom, na povratku, nego zastajkivaše putem, da se pobrine za opskrbu austrijske vojske. Njegova je familija uopće i prije

---

[1] Isp. »Archiv für hessische Geschichte und Alterthumskunde« VIII. Darmstadt, 1854. str. 65.—200.

[2] Marco Foscarini, Storia arcana. »Archivio storico italiano«. tom. V. Firenze, 1843.

[3] Ferd. Wolf, Vierundzwanzig eigenhändige Briefe der K. Elisabeth, Gemahlin K. Karl VI., an den Staatssecretär Marques de Rialp. (Sitzungsberichte der philosophisch-historischen Classe der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. XII. s. 111. sq. Wien 1854.).

bila dobavljač vojsci, ali je zapala toga radi i pod optužbu, koju je Marschall G. Starhemberg (ne sasvim uspjelo) podigao, i tako se s Perlas Rialpom krvno zavadio. Kažu da je Perlas bio podmukao, žestok Katalanac, da je gramzio za zlatom poput razvikanog Španjolca, a pored toga ogrezao u dvorske spletke kao malo koji vještak toga kova u ono vrijeme.[4] U stvari ozloglašena afera bila je toga radi, što je 1713. Perlasov šurjak bio zatvoren zbog prevara, pa je sam Perlas molio istragu i protiv sebe, e da bi se riješio sumnje sukrivnje. I nadalje je bio aktivan kod prevoženja četa u Italiju pa je 1713. bio i u misiji u carevo ime kod napuljskog kralja, da bi neizravno iz Napulja pomoglo se Katalancima. 1717. kao predsjednik Španskog Vijeća naredio je redukciju četa u Sardiniji, a intrigirao je i protiv Feldmarschalla Dauna. To je jedan tip tih »Španjolaca u Hrvatskoj«. Drugi, viteški predstavljen je u grofu Avalos.

S Perlas Rialpom došao je jamačno i don Muñoz de Avalos. Prezime Avalos poznato je špansko prezime, te je znano i u vrijeme cvata renesanse i u Italiji. U listopadu 1703. napominje se u »Liste der nach Portugal bestimmten Generale und Officiere« i jedan Obristlieutenant zu Fuss Muñioz; on da je određen s Karlom III. u Španiju, a to će jamačno biti ovaj u ovoj publikaciji istaknuti časnik.[5] Kako mi je poznato iz materijala bečkog Dvorskog arhiva, kralj Karlo je 29. prosinca 1713. utemeljio španjolski vijeće, koje je ravnalo nekadašnjim španjolskim, sada u to vrijeme austrijskim posjedom u Italiji, no ono započe utjecati i na austrijsku politiku. A istog je datuma utemeljeno i »državno tajništvo za Španiju« i organizovano je pod vodstvom marchese de Rialp. »Spanischer Staatsrath« imađaše opet za predsjednika nadbiskupa Valencije, a svaka pokrajina t. zv. španskog posjeda imala je svoje vijećnike, oni pak sami svaki po nekoliko organa (Regentes togados i tajnici). Svi su bili sjajno plaćeni.[6] Kralj je volio sve te Španjolce kao drugove svoje burne i pustolovne mladosti. Perlas Rialp postade mu neke vrste doglavnikom te se uplitao u najskrovitiju diplomaciju (n. pr. 1734. u Španskoj Konferenciji za Capuu). Umre iza zasićena života u Beču 5. lipnja 1741. od sušice.[7]

Perlas, marques Rialp, javlja se i u hrvatskoj historiji, jer je nakupovao imanja po Hrvatskoj; tako Ozalj, Brod n/K i Grobnik.[8] Munnoz de Avalos[9] dotjera u vojsci do časti pukovnika i završi svoju karijeru u

---

[4] Alfred Arneth, Das Leben des K. Feldmarschalls Grafen Guido Starhemberg. Wien 1853. S. 654., 770—771.

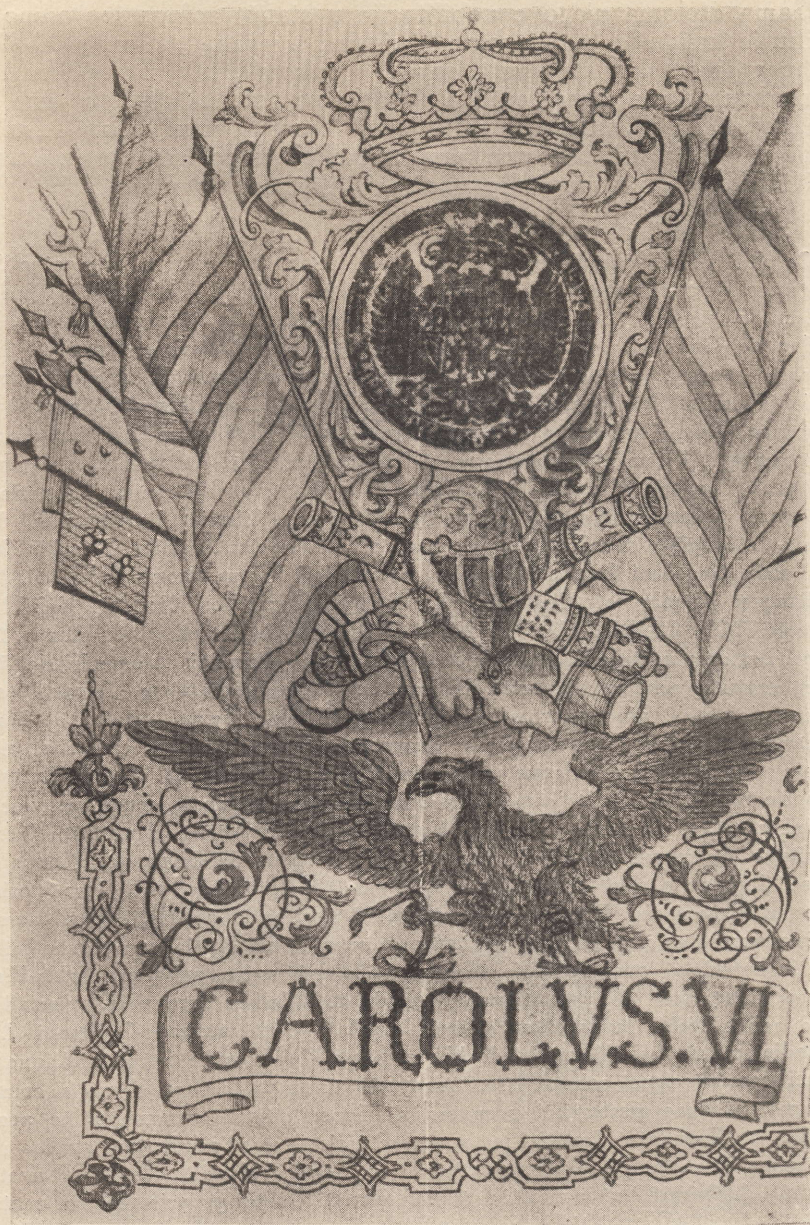
[5] Alphons Danzer, Spanischer Successions-Krieg. Feldzug 1703. Wien, 1878. s. 637. Isp. tekst diplome, redak 23. i d.

[6] Nueva declaracion de la Secretaria de Estado de Espana y del Concejo Supremo etc. u Kriegs-Archivu, Wien, »Neapel und Sicilien 1714« Fasc. I., 2.

[7] Wiener Diarium 1741. Nr. 45. S. 480.

[8] Engel, Geschichte der ungrischen Nebenländer III. s. 470—471. »Copia donationis super bonis Ozail, Brod et Grobnitz in Litorali Hung. sitis Comiti Raymundo de Villana Perlas pro convenienti recompesatione duorum ejusdem feudorum in regno Napoleos et Siciliae possesorum et per Imp. Carolum VI. filiis Rakotzianis collatorum cessis«. Njegov prvorođenac Francesco spominje se u Corpus juris hung. (Budae, 1822. II. p. 197.), da je dobio indigenat »Franciscus Comes de Villana-Perlas, Marchio de Rialp, Dominus in Ozail, Brod, arce Grobnik, supremus in ducatu Styriae Thesaurarius et supremus culinae Praefectus, utriusque Sacratiss. Caes. et Apost. Maj. Camerarius et actualis intimus consiliarius«. Vid. i Hist. topogr. Lexikon von Steiermark, III. s. 109.

[9] U kakvoj je on vezi s porodicom Muñoz de Casalduch još nije ustanovljeno. (n. pr. s don Jose-om 1688. † u Beču 8. XI. 1766. kao umirovljeni Oficial Mayor kr. španske dvorske kancelarije u Beču. Isp. Arrigo v. Fraus, Genealogische Auszüge... »Monatsblatt der Heraldischen Gesellschaft »Adler«. Nr. 585—86, Wien,

Prva strana grofovske diplome Don Joannes Felixa Munoz de Avalos, 1734.

brodskoj graničarskoj regimenti kao starac časne ratničke uspomene komu je već otac kao i on bio zadužio cara.

Sama diploma njegove nobilitacije u stališ grofova iz godine 1734. u obliku je knjige (u baršunastim koricama uvezana), formata 19×27 cm, na 28 pergamentskih stranica pisana i s rukom crtanim okvirima kancelarijske savremene ornamentike. Naslovna strana knjige ima sliku spleta heraldičkih emblema i orla (ispod krune u vrhu nalazi se u krugu otisnuti žig), a pri dnu ove prve stranice započima sa intitulacijom »CAROLVS VI.« i ukupni diplomatički tekst, koji ovako glasi:

Carolus VI. Divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper augustus Rex Germaniae, Castellae, Aragonum, Legionis, Vtriusque Siciliae, Jerusalem, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Navarrae, Granatae, Toleti, Valentiae, Galletiae, Maioricarum, Hispalis, Sardiniae, Cordubae, Corsicae, Murtiae, Giennis, Algarbij, Algecirae, Gibraltaris, Insularum Canariae, nec non Indiarum Orientalium, et Occidentalium, Insularum, ac Terrae Firmae Maris Occeani, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Mediolani, Stiriae, Carinthiae, Carniolae, Luxemburgi, Witemberg, Superioris, et Inferioris Silesiae, Athenarum, et Neopatriae, Princeps Sueviae, Marchio S. R. Imperij, Burgoviae, Moraviae, Superioris, et Inferioris Lusatiae, Comes Abspurgij, Flandriae, Tirolis, Barchinonae, Ferreti, Kiburgi, Goritiae, Rossilionis, et Ceritaniae, Landgravius Alsatiae, Marchio Oristani, et Comes Gocceani, Dominus Marchae Sclavoniae, Portus Naonis, Vizcaijae, Molinae Salinarum Tripolis, et Mechliniae &a Egregio, Magnifico, Nobili, Fideli, Nobisqe Dilecto DON JOANNI FELICI MVÑOZ DE AVALOS actuali Capitaneo Comandanti Legionis nostrae Caesareae pedestris Ordinis Principis Alexandri de Wirtemberg gratiam nostram Caesareo-Regiam, ac bonam voluntatem. Viros illos, quos generis claritas, atque eorum merita gratos Nobis efficiunt, titulis, et honoribus ornandos, decorandosque censemus; Quapropter considerantes te ex Nobili, clarâque gente originem ducere, quae primò in Hispaniâ, deinde in Regno Peruviae, et proprie in Civitate vulgo nuncupata Talavera dela Reyna ajusdem Peruviae Regni stabilita est, atque Don Gabrielem Muñoz de Avalos Patrem tuum Primi Vexilliferi Civitatis, et Provinciae Sancti Joannis de la victoria de Guamanga Munus ocupavisse, illudque summâ vigilantia, et zelo fidelitèr inservisse, vndè ipse gloriossissimorum Hispaniarum Regum Praedecessorum nostrorum approbationem meruit; Et animadvertentes quoque te ad imitationem praenarrati Patris tui ab anno millesimo, septingentesimo, quarto Nobis tàm in bello Hispanico adversus Gallo-Hispanos, quam Hungarico adversus Turcas strenuè, àc fideliter inservisse, quemadmodum ipse adhuc Nobis laudabiliter inservis praefato cum munere Capitanei Legionis praedictae Principis Alexandri de Wirtemberg; Volentesque te insigni aliquo nostro Munificentiae signo cohonestare, quod servitia tua, àc merita magis comprobet, tibique, et tuae posteritati perpetuo sit honori, àtque ornamento, te propterea titulo, àc Dignitate Comitis in nostro Citerioris Siciliae Regno condecorandum duximus. Tenore itàque praesentium ex certâ scientiâ, Regiâque avctoritate nostrâ, deliberatè, et consultò, gratiâ speciali, motu proprio nostro, maturâque

---

September-Oktober 1929. X. Bd., Nr. 45—46. str. 577. I Gaedeke ističe, da »Hispanica des k. k. Haus-, Hof- und Staats Archiv's« nijesu »leider... so reichhaltig«, nego da imaju »recht unangenehme Lücken«. Das Tagebuch des Grafen Ferdinand Bonaventura von Harrach während seines Aufenthaltes am spanischen Hofe in der Jahren 1697 und 1698. Nebst zwei geheimen Instructionen herausgegeben von Dr. A. Gaedeke. (Archiv für österreichische Geschichte. Achtundvierzigster Band. Erste Hälfte. Wien, 1872.)

Consilij accedente delibera-
tione, te pranaratum Ca-
pitaneum nostrum DON
JOANNEM FELICEM
MVÑOZ DE AVALOS, tu-
osque utriusque Sexus Hære-
des, et Successores legitimos
ordine successivo sexus, et pri-
mogenituræ prærrogativa ser-
vatis juxta leges ejusdem Reg-
ni, Comitem, et Comites

Ogled jedne stranice iz grofovske diplome Don Joannes Felix-a Munoz de Avalos iz godine 1734.

Sacri nostri Supremi Hispaniarum Consilij accedente deliberatione, te praenaratum Capitaneum nostrum DON JOANNEM FELICEM MVÑOZ DE AVALOS, tuosque vtriusque Sexus Haeredes, et Successores legitimos ordine successivo sexus, et primogeniturae praerogativa servatis juxta leges ejusdem Regni, Comitem, et Comites feudi, seù terrae, quod vèl quam in nostro Citerioris Siciliae Regno acquisiveris, vel acquisiverint, et interim, supèr cognomine tuo de MVÑOZ DE AVALOS facimus, constituimus, àtque in perpetuum creamus; feudumque ipsum, seù terram tempore acquirendum, et possidendum, sivè acquirendam, et possidendam, àtque illius membra, districtum, et territorium ex nùnc pro tùnc in Comitis titulum, et honorem erigimus, et extollimus; teque praefatum Capitaneum DON JOANNEM FELICEM MVÑOZ DE AVALOS, tuosque vtriusque Sexus Haeredes, et Successores legitimos, ordine successivo sexus, et primogeniturae praerrogativa servatis, Comitem, et Comites, feudi, seù terrae acquirendi, et possidendi, sivè acquirendae, et possidendae, et interím de MVÑOZ DE AVALOS perpetuo dicimus, et nominamus ab alijsque in omnibus, et quibuscumque actis, et scripturis dici, et nominari volumus: Decernentes, vt deincèps, tu, et praefati tui haeredes, et Successores omnibus, et singulis gratijs, privilegijs, praerrogativis, juribus, Dignitatibus, favoribus, immunitatibus, praeheminentijs, honoribus, libertatibus, et exemptionibus vti, frui, et gaudere possitis, et valeatis, quibus alij hujusmodi Dignitate, et Comitis honore insigniti ritè potiti sunt, seù quomodolibet potiuntur, et gaudent, potirique, et gaudere possunt consuetudine, vèl de jure; Jtavt in Parlamentis, et aggregationibus titulatorum, et Baronum dicti Regni nostri Neapolis, et aliorum per Nos, et Successores nostros, vèl Pro-Regem in dicto Regno pro tempore existentem faciendis, tanquam Comites supradicti feudi, seù terrae, et interim de MVÑOZ DE AVALOS tractari, vocari, et honorari debeatis, et â Nobis, et ipsis hujusmodi Dignitatem, gradum, et locum (provt solitum est) observari: Statuentes expressè, quod praesens Privilegium concessionis tituli sit, et esse debeat tibi, tuisque haeredibus, et Successoribus praedictis omni futuro tempore stabile, reale, validum àtque firmum, nullumque in judicijs, aùt extra sentiat impugnationis objectum, defectus incommodum, aùt noxae cujuslibet alterius detrimentum, sèd in suo semper robore, et firmitate persistat, fidelitate tamèn nostrâ, feudali quoque servitio, sèu Adhoa, nostrisque alijs, et alterius cujusvis juribus semper salvis, et reservatis. Illustribus propterea Spectabilibus, Nobilibus, Magnificis, Dilectis Consiliarijs, et Fidelibus nostris Proregi, Locumtenenti, et Capitaneo Generali, nostro Magno Camerario, Prothonotario, Magistro Justitiario, eorumque Locumtenentibus, Sacro nostro Castri Capuani Consilio, Praesidentibus, et Rationalibus Camerae nostrae Summariae, Regenti, et Judicibus magnae Curiare Vicariae, Scribae Portionum Thesaurario nostro Generali, seù id officium Regenti, Advocatis quoque, et Procuratoribus Fiscalibus, àc praesertìm Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, et Baronibus, Caeterisque demùm Vniversis, et singulis officialibus, et subditis nostris majoribus, et minoribus quocumque nomine nuncupatis titulo officio authoritate, et potestate fungentibus praesentibus, et futuris tàm dicti nostri Citerioris Siciliae Regni, quam alterius ex Regnis nostris, dicimus, praecipimus, et jubemus, quatenùs forma praesentium per eos, et eorum quemlibet diligentèr inspecta, eam teneant firmitèr, et observent, observarique, et exequi faciant per quoscumque juxta ipsarum seriem, continentiam, et tenorem; teque praefatum Capitaneum DON JOANNEM FELICEM MVÑOZ DE AVA-LOS, et tuos (vt dictum permanet) pro Comite, et Comitibus habeant, teneant, reputent, honorificent, atque tractent; Contrarium nullatemùs tentaturi, fierive permissuri ratione aliquâ, sivè causâ, si gratiam nostram Caesareo-Regiam Charam habere velint, àc praeter irae, et indignationis nostrae incursum paenam Ducatorum mille, nostris inferendorum Aerarijs, evitare cupiant. Jn cujus rei testimonium praesentes fieri jussimus nostro magno negotiorum praefati Citerioris nostri Siciliae Regni Sigillo impendenti munitas. Dattis Viennae die vigesima prima

mensis Julij Anno â Nativitate Domini millesimo septingentesimo, trigesimo quarto, Imperij nostri Romani vigesimo tertio, Regnorum autèm nostrorum videlicèt Castellae Aragonum & trigesimo primo, Hungariae, et Bohemiae vigesimo quarto.

Karl Rex

Vt Marc h' de Villasor

Dominus Rex mandavit mihi
Don Joanni Amor de Soria Secret.

Corbana V. Cadet.

Vt Alluarez
Vt de Comandia Reg.
V. Perlongo R.
Intitum^{m} ôctavo folio

Vt Com. a Perlas Cor.
Vt Risos . . . .
. . . .
Perez delas Agnas Secret.

V. M. C. haze merced al Capitan Don Juan Feliz Munos de Avalos de Titulo de Conde sobre el feudo, o tierra que adquiriere en Napoles para si, y sus herederos, y successores legitimos, y en interin sobre su appellido de Munoz de Avalos. V M Comando Sago àuor Derechos de forma, esex tira tassa, sello negro y Vitelas Veyntevocho florines, y nuebe Grayz s y por la Decima del de Osoyedizion Quarentaycinco flor^{s}.

Pago por Derechos de Registro, Hospital, y Pendiente Iremta y sicce florines y Cinquenta y quatro Craizeris.

— —

Ova diploma u diplomatičkom smislu tipičan je primjerak poveljâ kakve je već izdavala španska careva kancelarija u Beču toga vremena, i po svojoj intitulaciji naročito ad hoc, proizašla, dašto, porijeklom prema bizantinskom uzoru iz sredovječnih zasada već po navadama praktikovanim u okviru Sv. Rimskog Carstva i sve do u vrijeme cara Karla VI. i dalje. Za paleografijsku stranu priopćujem dva (umanjena) faksimila. Iz povelje se konačno razabira odakle je obitelj Munoz (u Granici pisano Munioz!): plemići koji su porijeklom iz Španije otišli u Perù, a otac 1734. nobilitovanoga grofa bio je zadužio krunu hispansku kao prvi zastavnik grada i provincije Sv. Ivana Guamanga-pobjedom, kao i sin u Španiji od 1704. pa i u Ugarskoj, te naposljetku u operacijama protiv Turaka. Nagon konkvistadorske krvi proizvodio je slavna djela za koja je car Karlo pukovnika Muñoz de Avalos učinio grofom; samo to grofovstvo bijaše već tada praznotitulaciona milost Habsburgovaca prema zaslužnim oficirima: novi comes trebao je, naime, na grofovski posjed čekati eventualnost, kada car bude eventualno i opet stvarni gospodar Španije i »obih Sicilija«. Tako iza carskog pukovnika don Avalosa (u pukovniji princa Aleksandra Wirtemberškog), za razliku od sretnijega don Perlasa i sina njegova, ne ostade ništa nego valjada zbog ostavinske rasprave u nekog graničarskog auditora kod brodskog štaba u Vinkovcima u ladici sačuvana diploma tek malo poblijeđelog baršuna, ali još uvijek pomnog izgleda kao što ju je izručio i »Scriba Portionum Thesaurarius Generalis«, koji je ubrao taksu i to zatim španjolskim jezikom ovjerovio.

R e s u m e n: El Dr. J. Matassovich, profesór de la Universidad de Skoplje, redactor de la Revista »Narodna Starina« (»Antiquiedades Nacionales«), ha descubierto en una colección privada de antiquiedades, en la ciudad de Vinkovci, (territorio de la anterior Vojna Granica = cordón militar, de los Habsburgos contra la invasión turca, que duró el principio del siglo XVIII. hasta los ochenta del siglo XIX.) un diploma, por el cual el Emperador Carlos VI. de Habsburgo, en su tiempos pretendente al trono de Espana, eleva al titulo nobilitario de Conde á Don Juan Felix Munoz de Avalos. Publicando el descubridor el texto del diploma citado, lo acompanó con un comentario, agregandó á un Espanol más, es decir á Don Ramón de Villana Perlas, Marquez de Rialp, el cual, igual á su hijo, poseia bienes raicez en Croacia. Mientras Perlas representa un tipo de emigrante espanol en los dominios del pretendente citado, Don Juan Felix Munoz de Avalos és un militar de sangre pura, que muer como coronel y sin descedentes, pero con muchos meritos para el Emperador Carlos VI., habiendo sido un heroe á la par de su padre, habiendose ya destinguido en Perú.

Este episodio de la actuación militar de un Espanol en las tiearras croatas, por cierto, no es el caso único en las relaciones históricas yugoeslavo-espanolas. Los detalles de la nobilitación del Juan Felix Munoz de Avalos, la aclara perfectamente el texto latino del diploma referido y la legalización de las actas respectivas en el idioma espanol.